

نگاهی به هنر کاربردی و تاثیر گذار «نقاشی دیواری»

یک دفتر نقاشی، به بزرگی شهر

مهسا فارسی- تا به حال به دیوارهای شهر دقت کرده‌اید؟ چند مدل دیوار در سطح شهر وجود دارد؟ شاید بگویید چه می‌داند؛ دیوار، دیوار است دیگر! اما اگر همین امروز که از خانه بیرون می‌روید، تک تک دیوارها را زیر نظر بگیرید، می‌بینید دیوارها با هم خیلی متفاوتند. دیوار سیمانی، دیوار آجری، دیوار سنگی که بعضی‌هایشان مثل یک دفتر نقاشی بزرگ، نقاشی شده‌اند. تا حالا فکر کرده‌اید چه کسی دیوارهای شهر را نقاشی می‌کند؟ نقاشی دیواری چیست؟ چه باید باشد و حتی چه نباید باشد؟ اصلاً چگونه می‌شود روی دیوار نقاشی کشید؟ چقدر حواس مان به این شاخه از هنر است؟ در پرونده امروز زندگی سلام، می‌خواهیم از هنر «نقاشی دیواری» بگوییم؛ پدیده‌ای در خدمت زیبایی شهر، لذت و افزایش سواد بصری شهروندان و گاهی هم فرهنگ سازی. امروز، در کنار مرور تعریف و تاریخچه نقاشی دیواری، با یک نقاش دیوارهای شهر گفت‌وگو کردیم و نگاهی هم داریم بر شهرهای پیشرو دنیا در زمینه نقاشی دیواری. با ما همراه باشید.

گپ و گفتی با یک نقاش دیواری درباره تلخ و شیرین حرفه اش

نقاش دیواری، شکارچی دیوارهای شهر

گفت‌وگو با یک نقاش دیواری به ما کمک می‌کند تا بیشتر با زیر و بم این هنر آشنا شویم و از جزئیات، سختی‌ها و شیرینی‌های این هنر جذاب و کاربردی بیشتر بدانیم. روی همین حساب، به سراغ یک نقاش دیواری جوان و خلاق مشهدی رفتیم و درباره حال و هوای حرفه‌اش، گپ زدیم. «مهدی سلطانی» دانشجوی دکترای علوم سیاسی، از دوران نوجوانی مجذوب هنر نقاشی دیواری شده و دیوارهای زیادی را در شهر مشهد و روستاها و شهرستان‌های استان خراسان رضوی و در دوران سربازی در کرمانشاه، نقاشی کرده است.

نقاشی‌های دیواری را گرفته و متاسفانه این هنر در حال کمرنگ شدن و از بین رفتن است.

هنر نقاشی دیواری را چطور می‌توان آموزش داد؟

بخش اعظم یادگیری نقاشی دیواری، به شکل تجربی اتفاق می‌افتد. شما باید در حکم «بنا» ظاهر شوید و جنس‌های مختلف دیوار را لمس کنید. بافت‌های مختلف دیوار مثل گچ، سنگ یا فلز را حس کنید. باید رنگ‌ها را بشناسید و یاد بگیرید چه رنگی استفاده کنید تا با جنس دیوار جور باشد و شفافیت خود را از دست ندهد یا بعد از مدتی پوسته پوسته نشود. این‌ها درس‌هایی است که معمولاً در موسسات آموزشی و دانشگاه‌های هنر گفته نمی‌شود. اما به شکل کلی، آموزش این تکنیک از هنر نقاشی هم، مثل بقیه تکنیک‌ها در آموزشگاه‌ها و کلاس‌های عملی دانشکده‌های هنر اتفاق می‌افتد.

هنر نقاشی دیواری، چه ملاحظاتی دارد؟

نقاشی دیواری حساس‌تر از نقاشی روی بوم است چرا که کاری اجتماعی و در معرض دید عموم است و خیلی بیشتر مورد نقد قرار می‌گیرد و خیلی وقت‌ها هم جنبه فرهنگ‌سازی دارد و تأثیرش مستقیم بر روی مردم است. صرف این که کسی قلم مو بردارد و روی دیوار کار کند، نمی‌شود گفت نقاش دیواری است. جذابیت و تکنیک در این هنر خیلی مهم است و این‌ها بستگی به مهارت افراد و تجربه و شناخت از جنس دیوار و دوام و ترکیب رنگ‌ها دارد.

معمولاً انجام هر پروژه نقاشی دیواری چقدر زمان می‌برد؟

بستگی دارد. از آن جا که فاصله مخاطب از تصویر روی دیوار، حدوداً ۲۰ تا ۱۰۰ متر و گاهی بیشتر است، جزئیات یک نقاشی دیواری کمتر دیده می‌شود و لازم نیست روی ریزه‌کاری‌ها وقت بگذارید اما در عوض، سطح یک نقاشی دیواری، بسیار گسترده است و این که توان جسمی تان چقدر است یا هر روز، چقدر حس و حال پیش بردن کار را دارید، طول زمان هر پروژه را تعیین می‌کند. به عنوان مثال من پروژه‌ای را طی ۱۰ روز انجام می‌دهم ولی ممکن است یک نفر همان کار را در عرض ۲۰ روز تحویل دهد.

ایده نقاشی‌های شما از کجا می‌آید؟

من اگر به طور مستقل بخواهم کار کنم، دوست دارم دغدغه‌های اجتماعی ام را به تصویر بکشم، چون بازخورد بهتری دارد و مردم با نگاه کردن به آن، ذهن شان درگیر می‌شود و به فکر کردن وادار می‌شوند. اما گاهی سفارش‌دهنده محدودیت‌هایی ایجاد می‌کند و در این صورت، دست نقاش کاملاً بسته است. هرچند این روزها بترهای چاپی جای

نقاشی دیواری چیست؟

پرسه‌های واقعی و مجازی در کوچه و خیابان‌های شهرهای دنیا، نقاشی دیواری‌های زیادی پیش روی ما می‌آورد. از نقاشی دیواری‌های پایتخت مان گرفته که تصاویری از وسایل نقلیه نوستالژیک، طبیعت رنگین و زیبا، پرتره شهدا و ایثارگران و... را به قاب چشم‌هایمان هدیه می‌کند تا دیوارهای دیگر نقاط جهان که با نقاشی‌های چند هزار متری، رکوردرشکنی شان در این زمینه، در گینس ثبت شده است. همه این‌ها آدم را کنجکاو می‌کند تا درباره نقاشی دیواری و جایگاهش در دنیای هنرهای تجسمی، بیشتر بدانند. واژه نقاشی دیواری مدت زیادی نیست که در فرهنگ‌های ایتالیایی، انگلیسی، فرانسوی و آمریکای لاتین پیدا شده است. این اصطلاح در فرهنگ‌های گوناگون با اسامی مختلفی شناخته می‌شود. لغت‌نامه فرانسوی روبرت، نقاشی دیواری را چنین تعریف می‌کند: «به هر نوع نقاشی که مستقیم بر روی دیوار داخلی خانه یا دیوارهای شهر ترسیم یا در جای دیگری کار شود و سپس روی دیوار نصب شود، نقاشی دیواری گفته می‌شود و تفاوت عمده این نقاشی با نقاشی بوم روی سه پایه در آن است که نقاشی دیواری در تناسب با معماری و فضای اطراف خود تعریف می‌شود.»

نقاشی دیواری، از کی وارد ایران شد؟

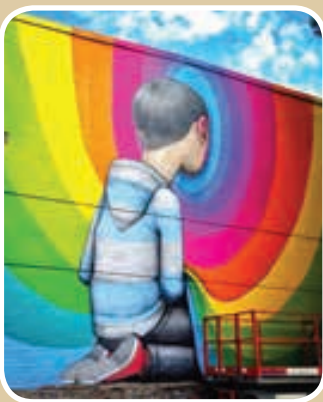
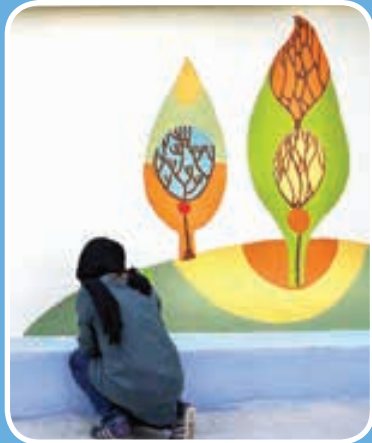
قدیمی‌ترین آثار نقاشی دیواری کشف شده در ایران مربوط به دوران نوسنگی – حدود هشت هزار سال قبل از میلاد – بوده که بر صخره‌های غار «دوشه» و «دره میرلاس» در منطقه کوه‌دشت لرستان است. این صخره نگاره‌ها، صحنه‌های رزم و شکار با تیر و کمان و حیواناتی مانند اسب، بز کوهی و سگ را نشان می‌دهد که به شیوه‌ای ابتدایی و با ترکیبات مواد رنگی قرمز، سیاه و کمی زرد توسط انسان‌های غار نشین آن منطقه کار شده است. نقاشی‌های پیدا شده در شهر سوخته سیستان و بلوچستان، نقاشی‌های دیواری دوره صفویه، قاجاریه و دیوارنگاره‌های کاخ چهلستون با عمارت عالی قاپو و... همه و همه حکایت از پیشینه غنی و عمیق ایران در زمینه نقاشی دیواری دارد.

نقاشی دیواری چه کاربردی دارد؟

با نقاشی‌های دیواری و ایجاد آثار ماندگار بر دیوارهای شهر، علاوه بر ایجاد روحیه شادابی و سرزندگی، می‌توان به پایه‌گذاری رفتارهای درست اجتماعی کمک کرد و با این ابزار موثر و کارآمد، همگام با زیباسازی فضای شهری، قدمی برای ترویج فرهنگ و هنر برداشت. هنرهای خیابانی، موزه‌هایی در فضای باز شهری هستند که با دیدنشان، می‌توانیم به دغدغه‌های مردم آن شهر پی ببریم و با تاریخ و فرهنگ و پیشینه و آداب و رسوم و حتی گرایش‌های سیاسی مردم آن منطقه از شهر یا کشور آشنا شویم. این هنر شیوه‌ای برای ارسال پیام‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی به شمار می‌رود؛ مثل اولین انقلاب اسلامی که از نقاشی دیواری بر دیوارهای شهرهای ایران، برای هدایت افکار عمومی، استفاده بسیاری می‌شد.

دیوارنگاری یا گرافیتی چیست؟

گاهی وقتی از نقاشی دیواری صحبت می‌شود، ممکن است این هنر با طرح‌های شعارگونه، آرمان‌گرایانه، نشانه‌ها، نمادها، الگوها و کلمه‌هایی که روی دیوارها و مکان‌های عمومی کار می‌شود و شهر را با نام «گرافیتی» یا نقاشی‌های ممنوعه شناخته می‌شود، اشتباه گرفته شود. نقاشی‌های ممنوعه که به طور معمول بی اجازه مسئولان شهرداری شهرها روی دیوارها کشیده می‌شود، گاهی برای لجبازی و ذهن‌کجی نقاشان غیر حرفه‌ای به حرفه‌ای‌های دنیای نقاشی است و گاهی هم به لحاظ تکنیک و اجرا، آثار قابل توجهی است. به هر حال چه قوی و چه ضعیف، رسالت گرافیتی یا نقاشی دیواری متفاوت است و بیش از این که به دنبال زیباسازی شهر باشد، به دنبال هدیه یک زاویه دید و دیدگاه جدید درباره مسائل مختلف فردی و اجتماعی به مخاطبش است.

نیویورک، بوینس آیرس و لندن، پیشروترین شهرهای دنیا در زمینه نقاشی دیواری

نقاشی دیواری با عنوان هنر خیابانی، هنری جهانی و گسترده است؛ هنرمندان شناخته‌شده نقاشی خیابانی به نقاط مختلف دنیا سفر می‌کنند تا هنر شان را به نمایش بگذارند. «نیویورک»، در هنر خیابانی یکی از قدیمی‌ترین هاست؛ آن قدر که علاوه بر اهمیت دادن به هنرمندان داخلی، هنرمندان دیگر را هم از سراسر جهان جذب می‌کند. در شهرهایی مثل «فیلا دلفیا» و «پیتزبورگ»، یک‌سری نهادهای حمایتی وجود دارد که برای زیباسازی و تزئین شهر، هنرمندان خیابانی را استخدام می‌کنند. در اهمیت این هنر در آمریکا همین بس که بدانید از سال ۲۰۰۷ میلادی، ایالت «فلوریدا» به عنوان میزبان فستیوال هنر خیابانی انتخاب شده است و این فستیوال جذاب هر ساله بر گزار می‌شود. «بوینس آیرس» آرژانتین هم، با نقاشی‌های خیابانی غول‌آسایش در ایستگاه‌های مترو و مکان‌های عمومی، شهرت جهانی به دست آورده است. لندن، یکی از مهم‌ترین شهرهای اروپا در زمینه هنر نقاشی دیواری است. شهرهای دیگری هم در اروپا وجود دارند که به لطف هنرمندان خیابانی خلاقشان، در نقاشی خیابانی حرفی برای گفتن دارند؛ برای مثال «بريستول» و «پاریس» نمونه‌های فوق‌العاده‌ای از هنر خیابانی را بر دیوارهای خود دارند و شهرت اعتبارشان را به ترتیب، به هنرمندانی چون «بنکسی» و «اینودر» مدیون‌اند. ایتالیا هم یکی دیگر از کشورهای سابقه‌دار اروپایی در زمینه هنر خیابانی است و از اواخر دهه ۹۰ میلادی در این شاخه هنری بسیار فعال بوده است. در بین شهرهای آسیایی، سئول و ولینگتون و از بین شهرهای آفریقایی، ژوهانسبورگ از شهرهایی هستند که نقاشی خیابانی، نقش مهم و پررنگی در شکل گرفتن هویت بافت شهری‌شان دارد.